

انگیزه های نوین ترکیه در گسترش روابط با ایران / فرزاد رضایی بونش

روابط ایران و ترکیه در هفته های اخیر با گسترش همکاری روهرو هست. در این بین سفر رئیس ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری ایران به ترکیه و سفر اردوغان به تهران در آینده های نزدیک به ایران میتواند بر حجم و دامنه روابط دو جانبه بیفزاید.

به گزارش آران نیوز: در يك سال گذشته هر چند شاهد فراز و فرودهایی در روابط دو کشور و برخی اظهارات تند مقامات ترکیه علیه ایران بوده ایم و مقامات آنکارا در رقابت با ایران بارها ایران را به توسعه طلبی فارسی و فرقه ای در خاورمیانه متهم کرده و آن را عامل اصلی اختلال در نظم ژئوپولیتیکی منطقه دانسته ، اما روابط ایران و ترکیه در هفته های اخیر با گسترش همکاری روهرو هست. در این بین سفر رئیس ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری ایران به ترکیه و سفر اردوغان به تهران در آینده های نزدیک به ایران میتواند بر حجم و دامنه روابط دو جانبه بیفزاید. در این میان در نوشتار زیر برای بررسی بیشتر انگیزه های نوین ترکیه در گسترش روابط با ایران پرداخته میشود.

متغیر اقتصادی:

ترکیه و ایران سالهاست قصد دارند به رغم اختلافات سیاسی خود بر سر بحران سوریه، همکاری تجاری خود را تا ۳۰ میلیارد دلار ارتقاء دهند. در این میان سفر آتی رئیس جمهور ترکیه به ایران و تشکیل "شورای عالی همکاری راهبردی ترکیه و ایران"، می تواند در روابط دوجانبه و همکاری های اقتصادی دو کشور تحرک ایجاد کند. در همین راستا همچنان که یکی از محورهای اصلی گفت وگوهای اخیر روسای جمهور ایران و ترکیه بر سر توسعه روابط اقتصادی دو کشور بود و روحانی روابط اقتصادی دو کشور را در بهترین وضعیت" توصیف کرد، در واقع از نگاه آنکارا روابط ایران و ترکیه در حوزه اقتصادی مکمل بوده و با توجه به توانمندی های دو کشور، می تواند با جهش روبرو گردد. در واقع آنکارا بر این نظر است که متغیر اقتصاد در روابط ایران و ترکیه به دلایل مختلف از جمله همسایگی، پیوستگی ژئوپولیتیکی و نیازمندیهای متقابل نقش ویژه ای دارد. چنانچه به رغم اختلافات دو کشور در برخی مسائل منطقه ای و بین المللی و موضوع تحریمها علیه ایران حجم همکاریهای تجاری و اقتصادی دو کشور از رقم بالایی برخوردار بود و تاثیر کمتری پذیرفت. چنانچه اکنون نیز ترك ها به خوبی میدانند که با تداوم رابطه گازی با ایران و رها نکردن ایران جایگزین موثري را در قبال باکو و مسکو از دست ندهند تا توان چانه زنی گازی بیشتری داشته و در جهت تبدیل شدن به هاب ترانزیت انرژی گام بردارند.

متغیرهای بین المللی:

شکل اسلام گرایی ای حزب عدالت و توسعه در ترکیه و تلفیق دو گفتمان اسلام گرایی و ملی گرایی و کنشگری در حوزه داخلی در يك سال گذشته (با توجه به نوع رویکرد سیاسی، فرهنگی و امنیتی و.. حزب حاکم) عملا دامنه انتقادات و چالشها در روابط اروپا و امریکا با ترکیه را بیشتر کرده است. در این میان چالش های رابطه ناتو با ترکیه ، روند چشم پوشی از استقرار سامانه سپر دفاعی ضد موشکی به نفع سیستم اس 400 روسیه، جبهه گیری علیه عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا، (آنکلا مرکل تصریح کرد: ترکیه نباید به اتحادیه اروپا بپیوندد)، اقدامات امریکا در صدور کیفرخواست علیه برخی مقامات سابق سیاسی و بانکی ترکیه به خاطر همکاری با ایران ، افزایش مواضع واگرا و گاه تند کشورهای اروپایی نسبت به دولت و مسائل گوناگون داخلی ترکیه چون همه پرسی ترکیه ، نارضایتی ترکیه از سرانجام و نوع همکاری ها در چارچوب موافقت نامه های خاص با امریکا در جهت حمایت از تمامیت ارضی ترکیه و.. موجب شده است تا ترکیه عملا نگاه نوینی به افزایش روابط با بازیگران دیگر در آسیا و منطقه داشته باشد. در همین چارچوب نخستین سفر خارجی اردوغان پس از همه پرسی تغییر قانون اساسی ترکیه به هند بود و در ماه های گذشته نیز بر گرایش و توجه ترکیه به ایران و روسیه افزوده شده است.

متغیرهای منطقه ای:

در بعد منطقه ای نیز در بحران سوریه ترك ها معتقد هستند گاه امریکا از روندهایی حمایت می کند که می توانند تمامیت ارضی ترکیه را زیر سوال ببرند. لذا در مقابل آنکارا هم میتواند با تجدیدنظر در راهبردهای خود تمامیت ارضی و امنیت ملی اش را تامین و با همکاری با همسایگان و کشورهای منطقه ای چون ایران امنیت ملی خود را حفظ کنند. در این میان از يك سو باید توجه داشت تهران و ترکیه اکنون نیز در مورد اهداف کلی سیاست ایالات متحده در سوریه نگران هستند. در این چارچوب مناطق خودمختار کردی در شمال سوریه و هم مرز با ترکیه و تأثیر بالقوه بالقوه این امر بر شهروندان کرد در ترکیه موجب اضطراب فراوان در آنکارا شده است و تقویت بلوک کردی تحت رهبری حزب اتحاد دموکراتیک به عنوان یک بازیکن مهم در سوریه توسط امریکا، و نقش کردها در ایجاد نیروهای دموکراتیک سوریه، ترکیه را مجبور کرده در روابط ترکیه و امریکا نیز بازاندیشی کرده و به تهران و مسکو نگاهی نو داشته باشد. لذا نزدیکی آنکارا به تهران به نوعی ناشی از دغدغه های مقامات آنکارا در دفع خطر کردها و نیروهای کردی در شمال سوریه نیز می باشد، در واقع اردوغان و آنکارا تلاش میکنند تا ایران و ترکیه گام های مشترکی بردارند و فصل نوینی از همکاری های نظامی- امنیتی ایران و ترکیه آغاز شود. در حوزه دیگری استقلال کردستان عراق وضعیت عراق و منطقه را دگرگون میکند. در این چارچوب ترکیه تلاش میکند تا با افزایش رایزنی با تهران راهکارهایی مشترک را در مقابل این رویکرد مد نظر داشته باشند و حمایت تهران را از نوع کنش ترکیه در قبال پ ک ک و اقدام های چون کشیدن دیوار در مرز مشترک با ایران بدست آورد.

گذشته از این نیز باید توجه داشت که هر چند امریکا و ناتو تلاش می کند تا از نزدیکی هرچه بیشتر ترکیه به روسیه و ایران جلوگیری نماید. اما نمایندگان کشورهای ایران، روسیه و ترکیه از بهمن سال گذشته در شهر آستانه پایتخت قزاقستان تاکنون در پنج نشست به بررسی وضع آتش بس و زمینه پایان دادن جنگ در سوریه پرداخته اند و نتایج آن منجر به موفقیت هایی به ویژه در ایجاد مناطق امن شده است. در این میان آنکارا اکنون بر این نظر است که در رایزنی بهتر با تهران می تواند توان بازیگری و حفظ منافع خود در سوریه بویژه مناطق شمال آن را حفظ کند.

علاوه بر این نیز دلیل نزدیکی به تهران را می توان با بحران قطر، رایزنی با تهران در جهت مبارزه برای ایجاد نظم منطقه ای به رهبری عربستان و بررسی نوع تلاش برای محورسازی عربستان-امارات و مصر و نظم منطقه ای جدید دانست. در واقع ترکیه و ایران هر دو مخالف حرکت های ریاض در برابر قطر بودند. اکنون نیز ترکیه تلاش میکند تا با واسطه ی ایران تبادلات خود را با قطر افزایش دهد و همچنین در رایزنی با تهران مانع از فشار بیشتر ریاض بر اخوانی ها در منطقه گردد.

آینده روابط ایران و ترکیه

در واقع میزان و نوع رویکردهای همگرای ایران و ترکیه در قبال مسائل مهم منطقه ای و بین المللی، اراده رهبران دو کشور در تجدیدنظر احتمالی در اختلافات موجود، نوع رویکردهای سایر بازیگران در رخدادهای منطقه، نوع کنش بازیگران بر ضد منافع ایران در سطح منطقه ای و جهان، نوع تداوم و یا ثبات مسائل و چالش های دوجانبه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی در بین دو کشور، و متغیرهای منطقه ای چون رخدادهای سوریه، عراق، کشورهای خلیج فارس و نوع کنش منفی تر امریکا، ناتو، اتحادیه اروپا در قبال ترکیه می تواند بر آینده توجه بیشتر ترکیه به ایران نقش داشته باشد.

منبع: دیپلماسی ایرانی